

■ COLUMNA

Da spustar ina chasa na fa naging senn?

DA RICO VALÄR*

Na, jau na sun betg stà si Mulegns la notg dals 20 avust. Deplorablain. L'organisaziun culturala Origen ha spustà la Villa Alva per far piazza a la via dal Güglia. In'acziun spectaculara. Jau hai mo vis fotografias e films – e legì artitgels da gasetta cun tscherts commentaris...

Gea, i dat quels che sa dumondan sch'insatge uschia fa propi senn? Spustar ina chasa veglia enstagl da simplamain stgarpar giu ella? Investir 5,6 milliuns francs en ina fora sumbrivanta? Vulair dar vita ad in lieu mort vi d'in pass trafficus? Vulair nizzegiar bajetgs senza diever dapi ch'i na dat pli chavals sil Güglia? Salvar in'epoca daditg passada per spira nostalgia?

Els èn omnipreschents en Grischun, en Svizra: ils calculaders, evaluators, scepticuns, pragmaticasters, pessimists, relativaders, dubitants. Ed en mintgin da nus daventan questas instanzas adina puspè activas. Quant bain ch'i fa qua da vesair in'acziun che fa frunt a tut quest dubitim omnipreschent. Che metta en dumonda l'uschenumnà pragmatissem che maina savens a mediocritad

(danor sch'i va per chaussas «praticas» sco vias, tunnels, construcziun – là maina'l savens a gigantissem).

Ina chasa d'emigrants grischuns puspè immigrads che migrescha sezza, er sche mo per in pèr meters... Quantas significaziuns ed imaginaziuns che quai sveglia. In'idea sturna – realisada! Ina visiun absurda – daventada realitad! Ina chasa che sa metta en moviment, in'immobiglia mobilisada: Quai mussa quant che perseveranza, creativtad e radicalitad concepziunala pon cuntanscher.

Il pli grond miracul: La regenza contribuescha quasi dus milliuns francs. Normalmain plitost maisters dal pragmatissem sa laschan noss regents persvader d'in'idea tant balurda sco simpla. Forsa er per motivs pragmatics: Atras soluziuns na fissan er betg

daventadas bunmartgadas, politicamain datti tendenzialmain in pèr puncts, almain en la regiun, ed in bonus per il carma na fa er betg donn. Ma na lain betg sezs daventar scepticuns: Noss regents èn segir er sa laschads cunventscher da la pura bellezza e poesia da quest spustament che permetta en pli da conservar in patrimoni cultural.

Per mai fai senn da spustar la Villa Alva gia mo perquai che da vesair la chasa en moviment dat senn: Dat senn a la persvasiun che la soluziun giavischavla n'è betg adina il cuntrari da la soluziun pusavla, dat senn a la convicziun che la creativtad e cumplexitad d'ina visiun na signifitgan betg adina sia terrada.

In teater al liber amez l'enviern, la staziun da Turitg sco scena, ina tur sin il Güglia per mussar ballets russ, ina villa da 1800 tonnas en viadi... Igl è er quest flirtar cun l'impussibel e surmuntar obstachels sco termagl's che renda quest festival cultural uschè significativ per schlargiar noss orizzonts e squassar nossas ideas fixas. Quai è necessari, quai fa senn.

* Rico Valär da Zuoz è professer per litteratura e cultura rumantscha a l'Universitad da Turitg.